

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ DE DREPT

EXCEPȚIA LIPSEI CALITĂȚII PROCESUALE
ÎN PROCESUL CIVIL

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
prof. univ. dr. CLAUDIA ROȘU

DOCTORAND:
ANDREEA MARCELA HERDEAN,
căsătorită Praja

TIMIȘOARA

2024

CUPRINS

I. ASPECTE GENERALE PRIVIND TEMA ȘI OBIECTIVELE CERCETĂRII	1
1.1. Noțiuni introductive	1
Secțiunea 1.2. Importanța și actualitatea temei	4
II. STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL LUCRĂRII	7
III. CONCLUZII ȘI PROPUNERI <i>DE LEGE FERENDA</i>.....	26

EXCEPȚIA LIPSEI CALITĂȚII PROCESUALE ÎN PROCESUL CIVIL

REZUMAT

Cuvinte-cheie: condiție de exercitare a acțiunii civile, calitatea procesuală, justificarea calității procesuale, transmiterea calității procesuale, excepții de procedură, excepții de fond, procedura de invocare a excepției, verificarea calității procesuale, procedura de soluționare a excepției.

I. ASPECTE GENERALE PRIVIND TEMA ȘI OBIECTIVELE CERCETĂRII

1.1. Noțiuni introductive

Accesul liber la justiție este un drept fundamental consacrat în toate legislațiile statelor democratice.

Acesta reprezintă o garanție pentru exercitarea tuturor celorlalte drepturi și libertăți, fiind recunoscut prin art. 21 din Constituția României¹, prin art. 6 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului², art. 10 din Declarația universală a drepturilor omului³ și prin art. 14 pct. 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice⁴.

Însă, chiar dacă este un drept fundamental, acesta nu trebuie interpretat și exercitat într-un mod absolut, extrem, deoarece nu oferă titularului prerogative nelimitate. Anumite nuanțări se impun pentru a evita abuzul titularului dreptului deoarece, ca persoane care conviețuim într-un stat, trebuie să respectăm anumite reguli.

Dintre acestea, regula de conviețuire socială normală este aceea a respectării de bunăvoie a drepturilor existente, respectiv de îndeplinire a obligațiilor asumate, fără a fi necesară intervenția vreunui organ de stat.

Nerespectarea drepturilor celorlalți și neexecutarea obligațiilor asumate sau impuse de legislația în vigoare, impune intervenția organelor competente ale statului în vederea restabilirii ordinii de drept și a realizării relațiilor sociale.

Uneori, pentru restabilirea raporturilor juridice nesocotite este necesară sesizarea și, ulterior, intervenția instanțelor judecătorești. În acest mod se declanșează, practic, activitatea de jurisdicție în cadrul unui proces.

Procesul este definit în doctrină ca fiind activitatea complexă, realizată de instanță, părți și alți participanți, precum și raporturile ce se stabilesc între aceste organe sau persoane în scopul stabilirii drepturilor și intereselor încălcate sau contestate. El poartă denumirea de proces civil în cazul în care activitatea de jurisdicție se realizează într-o cauză civilă concretă⁵.

---

¹ Constituția României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.

² Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma și intrată în vigoare pe 3 septembrie 1953, în vigoare în România de la 31 mai 1994, parte integrantă din Lege 30/1994 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135 din 31 mai 1994.

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată la 10 decembrie 1948, prin Rezoluția 217 A în cadrul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, publicată în https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/rum.pdf.

⁴ Pactul internațional pentru drepturile civile și politice este un tratat multilateral adoptat prin Rezoluția 2200A (XXI) a Adunării Generale a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966, în vigoare începând cu 23 martie 1976, publicată în <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>.

⁵ I. Leș, *Principii și instituții de drept procesual civil*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 17.

Practic, conceptul de proces civil desemnează cadrul formal în care se soluționează diferendul dintre părți cu privire la o cauză civilă, în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă⁶.

Procesul civil parcurge două faze: judecata (*cognitio*) și executarea silită (*executio*). Prima fază este declanșată prin cererea de chemare în judecată care investeste instanța competentă și sfârșește prin rămânerea definitivă a hotărârii pronunțate asupra litigiului.

Faza judecătii care se desfășoară între aceste două mari momente cunoaște mai multe etape, fiecare dintre ele având obiective proprii. Prima etapă este cea scrisă, în cadrul căreia părțile se încunoștințează reciproc prin intermediul cererii de chemare în judecată, respectiv a întâmpinării sau a cererii reconvenționale și a răspunsului la întâmpinare asupra pretențiilor și apărărilor, precum și în legătură cu probele ce urmează a fi administrate în vederea dovedirii lor.

Etapă următoare este cea a cercetării procesului și, în continuare, etapa dezbaterilor în fond a procesului, care are loc, de regulă, în ședința de judecată. Ambele etape sunt complexe și se desfășoară, de regulă, la mai multe termene de judecată, dând posibilitatea părților să-și susțină în mod real și contradictoriu pretențiile și apărățile, să administreze probe, să invoce excepții, să le analizeze și să pună concluzii.

Una din garanțiile soluționării unui proces cu celeritate o constituie reglementarea și aplicarea în mod judicios și operativ a mijloacelor de apărare ale părților. Prin apărare se înțelege orice procedeu care permite uneia dintre părți să se împotrivescă atacului părții potrivnice. Apărățile aparțin atât reclamantului, cât și pârâtului și constau în apărări de fond și excepții procesuale.

Acțiunea civilă reprezintă ansamblul mijloacelor procesuale prin care poate fi solicitat și asigurat concursul unui organ jurisdicțional în vederea recunoașterii sau realizării unui drept ori interes - nesocotit, contestat sau încălcat - fie prin afirmarea dreptului subiectiv preexistent sau constituirea unei situații juridice noi fie prin plata unei despăgubiri sau prin afirmarea dreptului subiectiv preexistent sau constituirea unei situații juridice noi și prin plata unei asemenea despăgubiri.

În cuprinsul tuturor definițiilor enumerate anterior se face referire la dreptul subiectiv, titularul unui drept subiectiv, recunoașterea unui drept subiectiv. Dar ce reprezintă dreptul subiectiv?

Din punctul nostru de vedere, în concordanță cu actuala reglementare din C. proc. civ. a acțiunii civile, dreptul subiectiv reprezintă mijlocul practic pentru realizarea acestuia, creat prin lege și pus la îndemână de lege titularului unui drept subiectiv și cuprinde toate mijloacele procesuale prevăzute de lege în vederea recunoașterii sau realizării respectivului drept, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces.

Exercițiul acțiunii civile este liber. Însă, odată ce voința de a acționa există, trebuie îndeplinite și anumite condiții de exercițiu, cel care recurge la aceasta fiind nevoit să afirme existența unui drept și să justifice interesul de a recurge la justiție. De asemenea, este nevoie ca părțile să aibă capacitate de folosință și de exercițiu, precum și calitate procesuală.

Dintre aceste condiții, calitatea procesuală presupune existența unei identități între persoana reclamantului și persoana care este titular al dreptului în raportul juridic dedus judecătii (calitate procesuală activă) și, pe de altă parte, între persoana pârâtului și cel obligat în același raport juridic (calitate procesuală pasivă).

În cazul situațiilor care se bucură de protecție judiciară, calitatea procesuală activă aparține celui ce se poate prevala de acea situație juridică, iar calitatea procesuală pasivă aparține celui față de care se poate realiza situația juridică respectivă. Însă, calitatea

---

⁶ Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, cu modificările și completările ulterioare.

procesuală este o condiție care trebuie să existe pentru ca un subiect de drept să fie parte într-un proces civil.

Art. 36 C. proc. civ. arată în mod expres ce se înțelege prin calitate procesuală:

„Calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecării. Existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond”.

Am ales excepția lipsei calității procesuale ca temă pentru lucrarea de doctorat plecând de la o instituție juridică de mare importanță, calitatea procesuală, care este abordată în cuprinsul lucrării dintr-o dublă perspectivă. Pe de o parte, m-am raportat la calitatea procesuală – condiție de exercitare a acțiunii civile, iar pe de altă parte, am analizat care este sancțiunea lipsei calității procesuale în procesul civil, fiind tratat mecanismul de invocare și de soluționare a excepției lipsei calității procesuale.

Pornind de la modalitatea în care poate fi invocată lipsa calității procesuale, pe cale de excepție, am examinat soluția instanțelor de judecată în caz de admitere, concluzia fiind de respingere a cererii ca fiind introdusă de o persoană fără calitate sau, ca fiind introdusă împotriva unei persoane fără calitate.

Prin raportare la toate aceste considerații și la rezultatul prezentat anterior, apreciem faptul că se impune o analiză complexă și detaliată a temei propuse.

Excepțiile procesuale reprezintă mijloacele de apărare prin care, de regulă, pârâțul urmărește, fără a nega existența dreptului subieciv, întârzierea judecării sau respingerea acțiunii.

Niciun proces civil nu poate fi conceput fără respectarea dreptului la apărare, ca drept fundamental, iar între instrumentele de concretizare a dreptului la apărare create de dreptul pozitiv, excepția ocupă un rol foarte important. Gestionarea de către instanță în mod judicios a instituției excepțiilor procesuale poate duce fără îndoială la soluționarea într-un termen mult mai scurt a proceselor, scutind atât justițiabilii, cât și sistemul judecătoresc de aglomerarea dosarelor aflate pe rol.

Drept urmare, am realizat o cercetare a excepției lipsei calității procesuale pornind de la structura clasică în care a fost analizată instituția juridică în literatura de specialitate relevantă, dar fără a rămâne ancorată într-un model deja consacrat, ci aducând elementele de noutate conferite atât de dispozițiile legislative actuale, cât și de soluțiile identificate în practica judiciară.

Lucrarea pornește de la analiza dispozițiilor de drept procesual incidente, dispoziții care sunt cuprinse în mai multe titluri din Codul de procedură civilă: acțiunea civilă (unde este reglementată calitatea procesuală în cadrul condițiilor de exercitare a acțiunii civile), participanții în procesul civil (unde sunt reglementate părțile din procesul civil) și procedura în fața primei instanțe (unde sunt reglementate excepțiile procesuale).

Astfel, excepția lipsei calității procesuale este dezbătută în contextul mai extins al calității procesuale și al dreptului procesual civil în general – abordare ce, în majoritatea covârșitoare a lucrărilor de specialitate actuale, lipsește în mod nejustificat. Această instituție juridică a fost tratată prin prisma opiniilor din lucrările de specialitate apărute în țara noastră, atât cele unanime, cât și cele contradictorii, încercând să corelez părerile contradictorii din doctrină în materie cu jurisprudența instanțelor de judecată.

Cu această ocazie am cercetat opiniile doctrinare din toate temele care sunt importante pentru instituția studiată. În opinia noastră, deși temele respective sunt expuse în mod secvențial în cărțile de specialitate, niciodată nu s-a manifestat un interes pentru studierea acestei instituții în mod unitar.

Tocmai de aceea, instituția trebuie analizată și explicată în mediul său natural, al dreptului procesual civil, în strânsă legătură – dacă nu chiar indisolubilă – cu celelalte instituții juridice specifice enumerate anterior: acțiunea civilă (unde este reglementată

calitatea procesuală în cadrul condițiilor de exercitare a acțiunii civile), participanții în procesul civil (cu privire la părțile din procesul civil), procedura în fața primei instanțe (în cuprinsul căreia regăsim excepțiile procesuale).

Pe de altă parte, am dorit să dezvoltăm anumite teme prin comparație cu legislațiile și doctrina altor state europene pentru a identifica sursele de inspirație ale legiuitorului român, modalitatea în care această instituție juridică este reglementată în cadrul altor sisteme de drept. Am evidențiat diferențele și asemănările existente între sistemul de drept românesc și aceste sisteme de drept străine.

De asemenea, jurisprudența instanțelor naționale este analizată raportat la dispozițiile de drept material și de drept procesual incidente.

Având în vedere jurisprudența instanțelor naționale, am identificat necorelări ale dispozițiilor legale incidente, urmând a fi prezentate și soluții în vederea remedierii acestor probleme. Totodată, în cazurile în care am identificat viduri legislative, lucrarea cuprinde puncte de vedere cu privire la modul în care aceste chestiuni ar putea fi reglementate.

Ca atare, credem că în acest moment studiului excepției lipsei calității procesuale îi lipsesc cel puțin următoarele elemente esențiale pe care dorim a le suplini prin lucrarea realizată:

- un istoric al instituției juridice, contextul istoric al apariției acestei instituții juridice, precum și evoluția sa în timp, scopul fiind acela de a prezenta într-o manieră cât mai completă modificările legislative survenite de-a lungul timpului, cauza și finalitatea acestora;

- realizarea unei lucrări în care să fie studiată în mod unitar această instituție, având în vedere modalitatea în care este analizată tema propusă în doctrină în prezent;

- un studiu complet al instituției juridice abordate, prin corelarea studiului doctrinar cu exemple practice oferite de jurisprudența relevantă, în scopul complinirii lacunelor existente în lucrările de specialitate scrise până în acest moment;

- realizarea unor conexiuni cu diverse instituții de drept procesual care nu se regăsesc în literatura de specialitate, însă sunt întâlnite des în practica judiciară; pentru invocarea excepției lipsei calității procesuale într-o cauză sau, pentru formularea unor apărări față de excepția lipsei calității procesuale invocată de altă parte litigantă, este necesară realizarea unor conexiuni cu diferite instituții din Codul de procedură civilă, cum ar fi normele care reglementează hotărârile judecătorești pentru a stabili prin ce hotărâre se admite și prin ce fel de hotărâre se respinge excepția astfel invocată sau normele care reglementează căile de atac pentru a stabili în fiecare situație din cele arătate anterior dacă este admisibilă sau nu o cale de atac împotriva soluției pronunțate asupra excepției;

- ordinea în care se soluționează excepțiile, în situația în care într-un litigiu se invocă atât excepția lipsei calității procesuale, cât și alte excepții;

- analiza instituției juridice prin raportare la elemente de drept european și de drept comparat pentru fiecare temă studiată în parte.

1.2. Importanța și actualitatea temei

Analizând lucrările de specialitate scrise în domeniu am constatat faptul că majoritatea păstrează aceeași structură de abordare a temei studiate. Astfel, inițial, se prezintă calitatea procesuală în cadrul condițiilor de exercitare a acțiunii civile, unde, superficial, este analizată sancțiunea lipsei calității procesuale pasive. Ulterior, se analizează părțile din procesul civil în capitolul dedicat participanților la procesul civil. În final, în capitolul dedicat judecății în primă instanță, se studiază excepțiile procesuale unde, fugitiv, este amintită excepția lipsei calității procesuale în procesul civil.

Totodată, am constatat faptul că în majoritatea lucrărilor de specialitate aspectele teoretice nu sunt însoțite de exemple practice, din jurisprudența instanțelor naționale, exemple

pe care le apreciem ca fiind necesare atât pentru o prezentare cât mai completă a unei instituții juridice, cât și pentru o înțelegere cât mai facilă a mecanismelor juridice angrenate.

Pe de altă parte, în majoritatea lucrărilor este analizată calitatea de parte și sancțiunea care intervine în cazul lipsei calității procesuale, fără a fi abordate elemente de drept comparat și de drept european sau fără a fi prezentate și comentate soluții ale instanțelor naționale sau europene.

Deși lucrările de specialitate scrise până în acest moment sunt de o certă valoare, apreciem faptul că informațiile oferite sunt insuficiente, având în vedere contextul legislativ și jurisprudențial actual.

În consecință, apreciem că va fi utilă această lucrare care nu se limitează la studiul excepției lipsei calității procesuale civile prin raportare la noțiuni pur teoretice, ci acestea vor fi completate cu soluții jurisprudențiale ca soluții analizate și propuse spre aplicare.

Am identificat mai multe neajunsuri în ceea ce privește expunerea doctrinară a existenței calității procesuale active sau pasive în diferite situații specifice pe care le regăsim în practică, neajunsuri pe care le completăm cu o analiză a instituției în funcție de practica judiciară pronunțată în acest sens.

O altă problemă regăsită în practica judiciară este ordinea în care instanța de judecată soluționează excepția lipsei calității procesuale în raport cu alte excepții invocate în cursul procesului civil, dar și modalitatea de soluționare a excepției invocate. Prin această lucrare prezentăm ordinea de soluționare a excepțiilor procesuale în situația invocării, concomitent cu alte excepții, a excepției lipsei calității procesuale prin raportare la doctrina relevantă și jurisprudența conturată în acest sens.

Exemplele amintite reprezintă numai o parte din aspectele pe care le-a generat analiza instituției excepției lipsei calității procesuale având în vedere că, în realitate, instituția juridică nu este și nici nu poate fi privită individual – așa cum a făcut-o doctrina până în prezent – ci are o existență vie ce presupune legături inerente cu celelalte norme de drept procesual civil și presupune o analiză în cadrul mai multor capitole din literatură.

Pe cale de consecință, în această lucrare prezentăm un studiu al excepției lipsei calității procesuale civile, care cuprinde în mod unitar atât o cercetare a calității procesuale în procesul civil cât și a sancțiunii care intervine în cazul lipsei calității procesuale.

1.3. Obiectivele cercetării științifice

Pe de o parte, în perioada studiilor universitare am manifestat un interes constant pentru dreptul procesual civil și, în special pentru excepțiile procesuale. Mai mult, preocuparea pentru dreptul procesual civil a continuat și cu ocazia urmării studiilor de masterat, astfel că în anul 2017 am susținut lucrarea de disertație tot pe o temă din dreptul procesual civil.

Pe de altă parte, în calitate de avocat profezez preponderent în domeniul dreptului civil, în materia litigiilor. Or, având în vedere faptul că în cadrul majorității litigiilor aflate pe rolul instanțelor în domeniul dreptului civil se invocă în general excepții procesuale și, implicit și excepția lipsei calității procesuale în procesul civil, modalitatea de invocare și soluționarea a acestora are o importanță covârșitoare în ceea ce privește modalitatea de soluționare a cauzei între părțile litigante.

Analizând pentru activitatea desfășurată lucrările de specialitate din dreptul procesual civil am constatat faptul că această temă nu este tratată într-o manieră completă și am identificat o mulțime de situații problematice care au rămas, până la momentul actual, străine cercetării doctrinare, situație pe care dorim să o schimbăm prin prezenta lucrare.

Prin această lucrare am urmărit să efectuăm un studiu amănunțit și complet al instituției juridice abordate, prin corelarea, în permanență, a studiului doctrinar cu exemple

practice oferite de jurisprudența relevantă, în scopul complinirii lacunelor existente în lucrările de specialitate scrise până în acest moment.

Lucrarea își propune să studieze excepția lipsei calității procesuale pornind de la o analiză a dispozițiilor de drept procesual incidente temei propuse într-un cadru legislativ mai extins, fiind analizate și alte noțiuni esențiale din procesul civil pentru invocarea și soluționarea acestei excepții, cum ar fi: acțiunea civilă, participanții în procesul civil, procedura de judecată în fața primei instanțe.

Elementul central al proiectului propus a constituit crearea unei punți de legătură între normele de drept procesual care reglementează temele arătate anterior prin studierea acestei instituții în contextul mai extins al calității procesuale și al dreptului procesual civil în general, aspecte relevante excepției lipsei calității procesuale.

În realizarea acestui studiu am avut în vedere opiniile doctrinare din lucrările de specialitate apărute în țara noastră, sens în care ne-am preocupat de opiniile contradictorii din aceste lucrări, încercând să corelăm părerile divergente din doctrină în materie cu jurisprudența instanțelor de judecată.

Totodată, am realizat o cercetare a jurisprudenței instanțelor de judecată în ceea ce privește instituția studiată, urmărind să tratăm problemele teoretice în strânsă corelație cu soluțiile din practica instanțelor de judecată.

II. STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL LUCRĂRII

Teza este structurată în șase capitole, cărora li se alătură introducerea și secțiunea finală în cadrul căreia sunt exprimate concluziile cercetării efectuate.

1. În primul capitol am analizat noțiunile generale privind procesul civil, acțiunea civilă și condițiile de exercitare ale acțiunii civile.

Prima secțiune a capitolului abordează concepția și definiția procesului civil, precum și fazele procesului civil. În acest sens, am arătat că în literatura de specialitate s-a conturat opinia potrivit căreia procesul civil este definit ca reprezentând activitatea desfășurată, potrivit normelor procedurale, de către organul de jurisdicție, părțile interesate, organele de executare, de alte organe sau persoane care, în condițiile legii, participă la înfăptuirea justiției în cauzele civile, în scopul realizării drepturilor și intereselor protejate juridic, ajunse sau nu în stare conflictuală, inclusiv prin executarea silită a hotărârilor pronunțate⁷.

În ceea ce privește fazele procesului civil, am arătat faptul că procesul civil parcurge două faze distincte: faza judecătii propriu-zise, cunoscută și sub denumirea de *cognitio*, și faza de executare silită, cunoscută și sub denumirea de *executio*.

Prima dintre acestea vizează declanșarea procesului civil și finalizarea sa prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive. Judecata, ca primă fază a procesului civil, cunoaște de regulă mai multe etape, și anume judecata în fond, în primă instanță și în apel (apelul fiind o cale de atac devolutivă), respectiv judecata în căile extraordinare de atac (recursul, contestația în anulare și revizuirea).

În ceea ce privește faza de executare silită am arătat faptul că aceasta vizează declanșarea procedurii de executare silită, activitatea pe care o desfășoară instanța de executare și executorii judecătorești, considerată finalizată la ultimul act de executare.

Nu este obligatoriu ca procesul civil să parcurgă ambele faze. Pe de o parte, va lipsi faza executării silite atunci când debitorul își execută de bună voie obligația sau când hotărârea nu este susceptibilă de executare silită. Pe de altă parte, a fost tratată situația în care este posibil lipsească faza judecătii pornind de la executare a unui alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească (de exemplu, un act autentic notarial care constată o creanță certă lichidă și exigibilă), așa încât procesul civil nu va mai parcurge faza judecătii, ci numai pe cea a executării silite.

În cea de-a doua secțiune am pornit de la disputa doctrinară ce nu a fost finalizată nici în prezent cu privire la definiția acțiunii civile. Obiectul controversei îl reprezintă nu numai definiția în sine, ci mai ales argumentele, teoriile de la care se pleacă în elaborarea acestei definiții.

În acest sens, am arătat că în literatura de specialitate s-au conturat mai multe opinii referitoare la acțiunea civilă. Într-o accepțiune restrânsă și simplificatoare, noțiunea este prezentată ca fiind echivalentă cu cererea de chemare în judecată. Într-o altă ipostază, termenul este folosit pentru identificarea și clasificarea diferitelor categorii de acțiuni, fie în raport de ramura de drept, fie în concordanță cu dreptul subiectiv ce își găsește ocrotirea prin acțiunea respectivă.

În opinia unui alt autor⁸, acțiunea civilă se regăsește în ansamblul mijloacelor procesuale prin care, în cadrul procesului civil, se asigură protecția dreptului subiectiv civil - prin recunoașterea sau realizarea lui, în cazul în care este încălcat sau contestat, ori a unor situații juridice ocrotite de lege.

⁷ I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. 1, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 199.

⁸ V. M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, Ed. Național, București, 1996, pp. 250-251, Al. Bacaci, *Excepțiile de procedură în procesul civil*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 108, citați în C. Petică Roman, *Acțiunea civilă. Perspectivă comparată*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 15.

Acțiunea civilă a mai fost definită ca mijlocul legal prin care o persoană cere instanței judecătorești fie recunoașterea dreptului său, fie realizarea acestui drept, prin încetarea piedicilor puse în exercitarea sa de o altă persoană sau printr-o despăgubire corespunzătoare⁹.

Am optat pentru definirea acestei instituții în concordanță cu actuala reglementare din C. proc. civ. Din punctul nostru de vedere, acțiunea civilă reprezintă mijlocul practic, creat prin lege și pus la îndemână de lege titularului unui drept subiectiv, pentru realizarea acestui drept și cuprinde toate mijloacele procesuale prevăzute de lege în vederea recunoașterii sau realizării respectivului drept, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces.

Am subliniat că este benefic faptul că legiuitorul, prin prevederile art. 29 C. proc. civ. a definit noțiunea de acțiune civilă. Pe lângă corelarea dreptului subiectiv civil cu partea care se adresează instanței și a dreptului la apărare cu partea care este chemată în judecată, C. proc. civ. definește acțiunea civilă ca fiind un ansamblu de mijloace procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces.

Practic, legiuitorul prezintă încă din cuprinsul definiției acțiunii civile sfera largă a a acestei instituții complexe care cuprinde un ansamblu de mijloace reglementate de C. proc. civ. puse la dispoziția părților în funcție de situația specifică a fiecărei cauze.

În a treia secțiune a primului capitol am studiat condițiile de exercitare ale acțiunii civile. Analiza condițiilor de exercițiu ale acțiunii civile a fost realizată prin prisma modificărilor de substanță pe care le-a adus actualul Cod de procedură civilă și corelat cu disputa doctrinară existentă de-a lungul timpului în această materie.

A fost tratată această temă pornind de la faptul că în literatura de specialitate s-au conturat două opinii referitoare la condițiile de exercitare ale acțiunii civile.

Opinia majoritară¹⁰ și clasică, în același timp, face referire la patru condiții: dreptul, interesul, capacitatea și calitatea procesuală. Alteori, aceste patru condiții sunt considerate¹¹ condiții necesare pentru a fi parte în proces, cu mențiunea că ele reprezintă, în același timp, și condiții de exercițiu ale acțiunii civile.

Există și autori¹² care nu împărtășesc acest punct de vedere, menționând că pot fi reținute doar trei condiții: interesul, capacitatea și calitatea.

Noul Cod de procedură civilă are marele merit de a determina limitativ aceste condiții. Pentru a se putea promova în fața instanței o acțiune civilă, art. 32 C. proc. civ. impune ca acțiunea civilă să întrunească în mod cumulativ anumite condiții, cunoscute sub denumirea generică de condiții de exercitare a acțiunii civile¹³: capacitatea procesuală, calitatea procesuală; formularea unei pretenții și justificarea unui interes. Acestea sunt imperative și cumulative, fiind necesare și obligatorii pentru exercitarea unei acțiuni civile.

În final, am arătat faptul că, în accepțiunea noastră, având în vedere opiniile doctrinare diferite prezentate anterior, prevederile din C. proc. civ. asupra identității și asupra conținutului acestor condiții, sunt benefice.

2. În cel de-al doilea capitol ne-am îndreptat atenția asupra calității procesuale, condiție de exercitare a acțiunii civile, fiind analizată din punct de vedere al definirii, justificării, verificării și transiterii.

Am verificat existența identității dintre persoana reclamantului, adică cel care este titularul dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum și între partea chemată în

⁹ C. Roșu, L. Dănilă, *Drept procesual civil*, ed. 5, Ed. C. H. Beck, București, 2007, p. 45.

¹⁰ D. Radu, *Acțiunea în procesul civil*, Ed. Junimea, Iași, 1974, p. 153; Al. Bacaci, *Excepțiile de procedură în procesul civil*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983, pp. 106-110, citat în C. Petică Roman, *op. cit.*, p. 86.

¹¹ I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, pp. 279-300, citat în C. Petică Roman, *op. cit.*, p. 86.

¹² I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, Ed. Servo-Sat, Arad, 2001, p. 100, I. Les, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 146 citați în C. Petică Roman, *op. cit.*, p. 86.

¹³ C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală*, Ed. C. H. Beck, București, 2016, p. 39.

judecată (pârâtul), cel care este subiect pasiv în raportul juridic dedus judecății (calitate procesuală pasivă), pentru a stabili calitatea procesuală a părților din litigiu.

Prima secțiune a celui de-al doilea capitol se ocupă de reglementarea calității procesuale în procesul civil român, fiind împărțită în două subsecțiuni, prima dedicată prezentării istorice, iar cea de-a doua definirii actuale a noțiunii.

În cadrul *primei subsecțiuni*, având ca temă scurte considerații istorice asupra calității procesuale, am început studiul opiniilor din doctrină purtate asupra calității procesuale, observând că, de-a lungul timpului, această instituție a constituit una dintre cele mai controversate dintre condițiile de exercitare ale acțiunii civile. Disputele din doctrina noastră au purtat mai cu seamă asupra conținutului acesteia.

Din punct de vedere procesual, am identificat și prezentat două accepțiuni ale conceptului de calitate. Într-o primă accepțiune, prin calitate se desemnează modul de participare a părților în proces. Astfel, o persoană poate participa la activitatea judiciară în nume propriu, atunci când acțiunea este promovată de pretinsul titular al dreptului sau în calitate de reprezentant al altei persoane. Calitatea astfel definită se află în legătură cu problema modului de reprezentare a părților în fața organelor judiciare.

Într-o altă opinie, prin calitate procesuală se înțelege îndreptățirea unei persoane fizice sau juridice de a participa la activitatea judiciară. În această accepțiune, determinarea calității procesuale mai este denumită și legitimare procesuală.

Definirea acestei condiții prin raportare la actualele proceduri din C. proc. civ. face obiectul de studiu al *cele de-a doua subsecțiuni*. Art. 36 C. proc. civ. arată în mod expres ce se înțelege prin calitate procesuală, fiind definită ca reprezentând identitatea între persoana reclamantului și persoana care este titularul dreptului subiectiv dedus judecății, respectiv identitatea între persoana pârâtului și cel obligat în cadrul raportului juridic dedus judecății.

Cea de-a doua secțiune a fost rezervată justificării și verificării calității procesuale, fiecare dintre aceste două instituții fiind analizată în cadrul unei subsecțiuni distincte.

În cadrul *primei subsecțiuni*, având ca temă justificarea calității procesuale, am arătat faptul că reclamantul în proces este obligat să justifice atât calitatea sa procesuală activă cât și calitatea procesuală pasivă a pârâtului sau a terțului chemat în judecată, chiar prin cererea de chemare în judecată. Această obligație a fost reținută atât în doctrina citată în cuprinsul lucrării, cât și în soluțiile din practica judiciară care au fost și analizate în cuprinsul lucrării.

Dar toate aceste păreri din doctrină și jurisprudență conform cărora reclamantul în proces este obligat să justifice atât calitatea sa procesuală activă, cât și cea pasivă a pârâtului sau a terțului chemat în judecată sunt interpretări ale doctrinarilor sau ale instanțelor de judecată date cu ocazia soluționării unor cauze specifice.

Pe cale de consecință, am formulat o propunere *de lege ferenda* care se regăsește la finalul prezentului rezumat în secțiunea concluziilor, prin care am arătat că această obligație a reclamantului se impune a fi reglementată de către legiuitor într-o modalitate cât mai clară pentru a nu fi necesară intervenirea instanței de judecată cu definiții în acest sens.

Pornind de la partea care trebuie să justifice calitatea procesuală, am prezentat anumite nuanțări din doctrină cu privire la justificarea calității procesuale. Am criticat doctrina potrivit căreia legea l-ar exonera pe reclamant de obligația justificării calității procesuale în cazul existenței unei calități procesuale calificate, când normele de drept procesual sau material menționează expres persoanele care pot acționa în justiție, în anumite situații, precum: soțul, în cazul cererii de divorț (art. 918 C. proc. civ.); soțul mamei, mama, tatăl biologic și copilul, în cazul acțiunii în tăgada paternității (art. 429 Cc civ.); cumpărătorul împotriva vânzătorului, în cazul acțiunii în nulitatea vânzării lucrului altuia¹⁴.

---

¹⁴ G. C. Frentiu, D. L. Baldean, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 49.

Contrar acestei opinii, am motivat opinia noastră diferită potrivit căreia, chiar și în aceste situații în care legea stabilește calitatea procesuală activă sau, după caz, pasivă, apreciem că în sarcina reclamantului există obligația de a justifica respectiva calitate procesuală specială, susținută de mijloace de probă, de ex.: certificatul de căsătorie al soților și cărțile de identitate ale soților în cazul divorțului judiciar care să îi susțină calitatea procesuală de reclamant și de parte în raportul juridic litigios.

A fost tratată și ipoteza acțiunilor reale pornind de la anumite situații în cadrul cărora pentru a se justifica și analiza calitatea procesuală activă, uneori se impune administrarea aceluiași probe ca și pentru dovedirea dreptului afirmat (spre exemplu, efectuarea unei expertize tehnice imobiliare în specialitatea topografie având ca obiect identificarea terenurilor, astfel cum rezultă din actele de proprietate ale părților, pentru a se stabili dacă una dintre acestea ocupă o suprafață din terenul celeilalte părți).

Cu toate acestea, existența sau lipsa calității procesuale nu se confundă cu netemeinicia cererii, deoarece, în cazul unei acțiuni reale introduse de o persoană fără calitate, dreptul subiectiv există, dar cererea de chemare în judecată nu a fost introdusă de titularul dreptului respectiv, pe când, în cazul unei acțiuni netemeinice, nu există însuși dreptul pretins de reclamant.

În *cea de-a doua subsecțiune* am tratat modalitatea de verificare a calității procesuale. Concluzia noastră a fost că instanța, după ce a fost sesizată, trebuie să verifice atât calitatea procesuală activă cât și calitatea procesuală pasivă fie înainte de începerea dezbaterilor, dacă acest lucru este posibil (de regulă, în cazul cererilor personale, iar în cazul cererilor reale, numai dacă se invocă lipsa calității procesuale pasive); fie în cadrul dezbaterilor asupra fondului dreptului (de exemplu, dacă se invocă excepția lipsei calității procesuale active, în cazul cererilor reale).

O discuție pe care am abordat-o a fost cu privire la faptul că obligația instanței de a verifica calitatea procesuală este rezultatul unor interpretări ale doctrinarilor sau ale instanțelor de judecată date cu ocazia soluționării unor cauze specifice, interpretare dedusă din coroborarea prevederilor art. 40 cu prevederile art. 247 și ale art. 248 C. proc. civ. și nu este o obligație stabilită în mod expres de legiuitor în sarcina instanței.

În acest context am propus consacrarea legislativă expresă a acestei obligații prin formularea unei propuneri *de lege ferenda* care se regăsește la finalul prezentului rezumat în secțiunea concluziilor referitoare la modificarea art. 40 C. proc. civ.

Ceea ce este de remarcat cu privire la verificarea calității procesuale este faptul că aceasta nu presupune verificarea existenței însuși dreptului și a înseși obligației corelative care intră în conținutul raportului juridic dedus judecătii deoarece, așa cum prevede expres art. 36 teza a II-a din C. proc. civ., existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond.

Uneori procedura pare simplă și clară deoarece chiar legea stabilește cine are calitate procesuală activă, cum este în cazul divorțului (art. 918 C. proc. civ.), al stabilirii filiației față de mamă (art. 423 C. civ.) al tăgăduirii paternității (art. 429 C. civ.). Verificarea existenței calității procesuale nu prezintă dificultăți deosebite nici în cazul acțiunilor prin care se urmărește valorificarea unui drept de creanță, deoarece în raportul juridic obligațional dedus judecătii sunt determinați atât subiectul activ, cât și subiectul pasiv.

Pe de altă parte, am arătat că, în cazul acțiunilor prin care se urmărește valorificarea unui drept real principal, analiza calității procesuale diferă. Din punctul nostru de vedere, în cazul acțiunilor prin care se urmărește valorificarea unui drept real principal, pentru a se stabili identitatea dintre părți și persoana care este titularul dreptului subiectiv dedus judecătii sau cel obligat în cadrul raportului juridic dedus judecătii, de cele mai multe ori trebuie să se administreze aceleași probe ca și pentru dovedirea temeiniciei cererii.

Cu privire la această chestiune am prezentat anumite hotărâri cu titlu de jurisprudență din cadrul unor acțiuni având ca obiect valorificarea unui drept real în cadrul cărora considerăm că instanța nici nu ar fi avut posibilitatea să se pronunțe cu privire la calitatea procesuală a părților, fără să fie administrate probe care să stabilească cine este titularul dreptului litigios dedus judecății.

În *cea de-a treia secțiune* am tratat modalitatea de transmitere a calității procesuale precum și situația procesuală a înstrăinătorului și a succesorilor săi.

Prima subsecțiune prezintă regulile cu privire la transmiterea calității procesuale, pornind de la faptul că aceasta decurge din schimbarea subiectelor raportului de drept substanțial dedus judecății și are ca efect, în plan procesual, transmiterea drepturilor și obligațiilor procesuale ale părții inițiale¹⁵.

Însă, am scos în evidență necesitatea ca transmiterea drepturilor sau a obligațiilor ce formează conținutul raportului juridic litigios dedus judecății să aibă loc în timp ce acțiunea civilă este pe rolul instanței.

În situația în care această operațiune a intervenit anterior demarării litigiului, iar acțiunea este formulată de către sau în contradictoriu cu antecesorul în drepturi, am concluzionat asupra faptului că acțiunea urmează a fi respinsă ca fiind formulată de către sau în contradictoriu cu o persoană care nu are calitate procesuală activă sau pasivă. În această situație, nu mai intervine instituția juridică a transmiterii calității procesuale.

Transmiterea calității procesuale poate avea loc pe tot parcursul derulării procesului civil, prin transmisiune legală sau convențională¹⁶.

În cazul persoanelor fizice, aceasta operează în cazul succesiunii, moștenitorii acceptanți ai succesiunii preluând poziția procesuală a defunctului lor autor cu excepția cazurilor în care legea interzice în mod expres acest lucru¹⁷. Dacă una dintre părțile raportului de drept substanțial dedus judecății a decedat pe parcursul procesului, în principiu, drepturile și obligațiile sale procesuale vor fi preluate de către moștenitorii acesteia, operând ca atare transmiterea calității procesuale.

Totodată am reținut că este necesar ca moștenitorii părții care a decedat pe parcursul litigiului să accepte moștenirea. În sistemul nostru de drept succesoral civil, calitatea de moștenitor nu se dobândește *ope legis*, fără să intervină voința succesibilului. Nimeni nu este obligat să accepte o moștenire care i se cuvine. Moștenitorii care acceptă succesiunea preiau drepturile și obligațiile autorului lor și preiau și calitatea de parte în procesele purtate de acesta.

Pe de altă parte, am făcut trimitere la situații întâlnite în practica instanțelor de judecată în care a intervenit decesul uneia dintre părți, s-a solicitat de către partea interesată introducerea în cauză a moștenitorului identificat, iar moștenitorul a depus la dosar o declarație prin care a arătat faptul că renunță la moștenire. În atare situație, partea trebuie să identifice și să solicite introducerea în cauză a unui alt moștenitor care să accepte moștenirea, dacă există, sub sancțiunea suspendării cauzei.

Am scos în evidență o interpretare din jurisprudență potrivit căreia nu ar fi necesară dovada acceptării moștenirii¹⁸ cu privire la un moștenitor sezinar deoarece acesta poate fi introdus în judecată în calitate de pârât, în ipoteza decesului părții pe parcursul procesului, chiar în lipsa emiterii certificatului de moștenitor sau de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod, cu excepția celui care a renunțat la moștenire.

---

¹⁵ G. Boroi, O. Spineanu-Matei, A. Constanda, ș.a., *Noul Cod de procedură civilă – comentariu pe articole*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 119.

¹⁶ C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală, op. cit.*, p. 43.

¹⁷ *Idem.*, p. 44.

¹⁸ Decizia nr. 77/2023 pronunțată de Curtea de Apel Brașov, Secția civilă, publicată în C. M. Mocanu, C. M. Turcu, G. A. Nedelcu, *Drept procesual civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 169.

Am argumentat de ce, în opinia noastră, această interpretare minoritară din jurisprudența instanțelor este utilă soluționării cauzelor și faptul că aceasta pleacă de la interpretarea prevederilor art. 1.125 C. civ. potrivit cărora, pe lângă stăpânirea de fapt exercitată asupra patrimoniului succesoral, sezina îi conferă și dreptul de a administra patrimoniul și de a exercita drepturile și acțiunile defunctei.

În continuare, am arătat faptul că pot exista situații în care nu există niciun succesibil cunoscut. Raportat la această situație, având în vedere sancțiunile care intervin pentru nerespectarea obligației de introducere în cauză a moștenitorilor părții decedate, suspendarea cauzei și, ulterior, perimarea cererii de chemare în judecată, am făcut trimitere la prevederile art. 1136 C. civ. potrivit cărora partea interesată poate solicita notarului public competent numirea unui curator special al moștenirii pentru apărarea drepturilor unui alt moștenitor eventual.

Nu în ultimul rând, am scos în evidență situațiile în care legea nu permite preluarea de către moștenitori a locului persoanei decedate, deoarece este vorba de drepturi legate nemijlocit de persoană (drepturi cu caracter strict personal) sau legea prevede o altă soluție în caz de deces al unei părți, de exemplu, dacă unul dintre soți decedează în timp ce procesul de divorț este pendent, atunci căsătoria încetează prin deces, iar dosarul se va închide¹⁹.

Am analizat și excepția de la această regulă deoarece, conform prevederilor art. 926 alin. (2) C. proc. civ., când cererea de divorț se întemeiază pe culpa pârâtului și reclamantul decedează în cursul procesului, lăsând moștenitori, aceștia vor putea continua acțiunea, pe care instanța o va admite numai dacă va constata culpa exclusivă a soțului pârât.

Pe de altă parte, am examinat anumite situații în care acțiunea nu trece asupra moștenitorilor dar, dacă a fost pornită de titular, atunci ea poate fi continuată de moștenitorii acestuia. Cu alte cuvinte, în privința declanșării procesului moștenitorii nu au calitate procesuală activă dar ar putea avea loc o transmisiune a calității procesuale active dacă procesul a fost declanșat de autorul lor (acțiunea în anularea căsătoriei, acțiunea de divorț întemeiată pe culpa pârâtului).

În ceea ce privește transmiterea legală în cazul persoanelor juridice, aceasta operează în cazul în care persoana juridică, parte în proces, este supusă reorganizării. Ca moduri de reorganizare, prin raportare la dispozițiile art. 233 alin. (1) C. civ., aceasta se realizează prin: fuziune (absorbția unei persoane juridice de către o altă persoană juridică sau contopirea mai multor persoane juridice pentru a alcătui o persoană juridică nouă), divizare (totală – împărțirea întregului patrimoniu al unei persoane juridice între două sau mai multe persoane juridice care există deja sau care se înființează prin divizare – totală sau parțială – desprinderea unei părți din patrimoniul unei persoane juridice, care continuă să existe și transmiterea acestei părți către una sau mai multe persoane juridice care există sau care se înființează în acest mod) sau prin transformare (atunci când o persoană juridică, în cazurile prevăzute de lege, își încetează existența concomitent cu înființarea, în locul ei, a unei alte persoane juridice)²⁰.

În cazul fuziunii, am făcut trimitere la prevederile art. 235 C. civ. potrivit cărora, în ipoteza absorbției, drepturile și obligațiile persoanei juridice absorbite se transferă în patrimoniul persoanei juridice care o absoarbe, în timp ce, în ipoteza contopirii, drepturile și obligațiile persoanelor juridice contopite se transferă în patrimoniul persoanei juridice nou-înființate.

În ipoteza divizării, am arătat că potrivit art. 238 C. civ., fiecare dintre persoanele juridice dobânditoare va răspunde pentru obligațiile legate de bunurile care formează obiectul drepturilor dobândite sau păstrate integral, precum și pentru celelalte obligații ale persoanei juridice divizate, proporțional cu valoarea drepturilor dobândite sau păstrate, socotite după

¹⁹ G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a 5-a, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 51.

²⁰ Idem, p. 124.

scăderea obligațiilor menționate la începutul enumerării. Raportat la dispozițiile art. 239 C. civ., în caz de divizare, contractele se vor repartiza, cu respectarea prevederilor art. 206 alin. (2), art. 237 și art. 238 C. civ., astfel încât executarea fiecăruia dintre ele să se facă în întregime de către o singură persoană juridică dobânditoare, afară numai dacă aceasta nu este cu putință.

În final, am arătat că potrivit dispozițiilor art. 241 alin. (2) C. civ., în cazul transformării, drepturile și obligațiile persoanei juridice care și-a încetat existența se transferă în patrimoniul persoanei juridice nou-înființate, cu excepția cazului în care actul prin care s-a dispus transformarea prevede altfel.

Cu privire la transmiterea convențională am arătat că aceasta intervine pe baza convenției dintre una din părțile procesului și o terță persoană, cum este cazul cesiunii de creanță, a preluării datoriei, dacă există consimțământul creditorului și a vânzării, schimbului sau donării bunului litigios²¹. De asemenea, transmiterea convențională a calității de parte litigantă operează, în raporturile juridice reale, în temeiul aducerii ca aport a bunului litigios în cazul în care bunul trece în patrimoniul societății²². În orice caz, transmiterea poate fi universală, cu titlu universal sau cu titlu particular.

Trecând peste cele două clasificări regăsite în cărțile de specialitate, am scos în evidență lipsa unui studiu referitor la situația în care o societate este radiată. Am identificat singură o soluție din jurisprudență analizată recent într-un articol de specialitate²³, și un articol de specialitate tot la fel de recent.

Prima hotărâre analizează radierea unei societăți în timpul unui litigiu aflat pe rolul instanței în cuprinsul căreia instanța a constatat că nu se poate contesta faptul că în sfera succesorilor universali se includ și asociații societății, pentru aceștia fiind instituită procedura transferului bunurilor din patrimoniu, conform art. 235 din Legea nr. 31/1990. În acest context, am arătat faptul că apreciem ca fiind corectă interpretarea potrivit căreia foștii asociați sunt succesibili unici în materie societară, având drepturi și interese legitime legate de bunurile, inclusiv creanțele, din patrimoniul societății/fostei societăți.

În același context am prezentat un articol lămuritor din literatura specialitate²⁴, tot cu privire la situația și calitatea procesuală a părților în situația radiere unei societăți prin care este comentată Decizia nr. 2 din 15 februarie 2016 privind reconstituirea vechimii în muncă/constatarea încadrării activității desfășurate în grupele I și/sau a II-a de muncă, în situația în care fostul angajator nu mai există, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii²⁵.

Am arătat faptul că în cazul concret „dedus judecării”, al angajatorului care nu mai există, efortul considerabil al Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost în sensul de a identifica dispozițiile legale în baza cărora obligațiile angajatorului s-au transmis către succesorul cu titlu particular, care a fost astfel identificat cu precizie, respectiv „deținătorului actual al arhivei în care se păstrează documentele cu valoare practică (în forma inițială a Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996, Ministerului Muncii și Protecției Sociale sau direcțiilor județene ale acestuia; ulterior, conform modificărilor succesive aduse acestei legi, (...), caselor județene de pensii/ale sectoarelor municipiului București, respectiv Arhivelor Naționale sau

²¹ C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală, op. cit.*, p. 44.

²² G. Boroi, O. Spineanu-Matei, A. Constanda, ș.a, *Noul Cod de procedură civilă, op. cit.*, p. 125.

²³ D. A. Gidro, *Transmiterea calității procesuale în temeiul art. 38-39 din Codul de procedură civilă. Nerespectarea momentului de introducere în cauză. Consecințe*, publicat în Revista Dreptul nr. 11 din data de 30 noiembrie 2023.

²⁴ A. Speriusi-Vlad, C. Roșu, *Calitatea procesuală a persoanei juridice în procesul civil* publicat în Analele Științifice Ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” Din Iași, vol 2 din anul 2022, p. 35.

²⁵ Decizia nr. 2 din 15 februarie 2016 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 263 din data de 07.04.2016.

direcțiilor județene ale acestora; operatorilor economici autorizați în prestarea de servicii arhivistice, în forma actuală a legii).

Această situație este diferită de cea anterioară, în cadrul căreia instanța a decis calitatea de parte în favoarea persoanelor care au avut calitatea de asociați și cu privire la care s-a decis prin hotărârea de radieră transmiterea drepturilor și obligațiilor deținute de societate către asociați. În cadrul acestei decizii este analizată în special calitatea procesuală a persoanei juridice în cadrul unui litigiu care are ca obiect eliberarea unor documente care să constate elemente ale raportului de muncă din documente care au fost preluate de către o arhivă.

Fără alte precizări și clarificări, acest articol fiind pe deplin lămuritor, se impune să cităm concluzia autorilor potrivit căreia, din punctul acestora de vedere, instanța supremă prin Decizia nr. 2/2016 nu se îndepărtează de relația indisolubilă dintre raportul juridic de drept substanțial și raportul litigios atunci când identifică pârâtul cu care trebuie să se judece reclamantul și în această ipoteză, când, aparent, pârâtul nu există, mai ales când vorbim despre persoana juridică, aceasta neavând moștenitori.

În cea de-a doua subsecțiune am tratat situația procesuală a înstrăinătorului și a succesorilor săi prin raportare la prevederile art. 39 C. proc. civ., inspirate din legislația italiană, care odată cu apariția lor aduc precizări în legătură cu transmiterea calității procesuale. Dacă art. 38 stabilește principiul, în art. 39 alin. (1) se aduc unele precizări, care reprezintă noutatea față de situația existentă sub imperiul vechiului Cod civil, și anume: nu în toate situațiile are loc o transmitere automată a calității procesuale în cazurile în care se transmit drepturile și situațiile juridice deduse judecătii, ci legea face o distincție.

Cu titlu general, am arătat că transmisiunea dreptului litigios în cursul procesului, determină sau nu schimbarea cadrului procesual stabilit inițial, astfel cum dispune art. 39 alin. (1) C. proc. civ. Mai exact, primul alineat al textului vizează situația transmiterii dreptului litigios prin acte cu titlu particular.

Ceea ce este de remarcat în acest caz este faptul că legea face distincție între cazul transmiterii dreptului litigios prin acte *inter vivos* și cazul transmiterii dreptului prin acte *mortis causa*. Dacă dreptul litigios este transmis prin acte între vii cu titlul particular (de exemplu, vânzare-cumpărare, schimb), judecata va continua între părțile inițiale. Pe de altă parte, dacă însă transferul este făcut, în condițiile legii, prin acte cu titlul particular pentru cauză de moarte, judecata va continua cu succesorul universal ori cu titlu universal al autorului, după caz.

În continuare, am analizat prevederile art. 39 alin. (2) C. proc. civ. din interpretarea căroră care am dedus că, deși nu este introdus în proces, în toate cazurile, succesorul cu titlu particular este obligat să intervină în cauză dacă are cunoștință de existența procesului, fie poate să fie introdus în cauză, la cerere ori din oficiu.

Am scos în evidență faptul că, în acest caz, instanța de judecată are recunoscută posibilitatea de a decide, după împrejurări și ținând seama și de poziția celorlalte părți, dacă înstrăinătorul sau succesorul universal ori cu titlu universal al acestuia va rămâne sau, după caz, va fi scos din proces. Instanța va putea decide păstrarea în proces a înstrăinătorului, de principiu, după cum există sau nu poziții contrare între acesta și dobânditor în legătură cu transmiterea calității procesuale în cauză respectivă. În final, ceea ce este de remarcat în acest caz este faptul că instanța se va pronunța asupra scoaterii din proces a înstrăinătorului prin încheiere interlocutorie.

În final, am prezentat efectele hotărârii pronunțate prin trimitere la prevederile art. 39 alin. (3) C. proc. civ., potrivit căroră hotărârea pronunțată contra înstrăinătorului sau succesorului universal ori cu titlu universal al acestuia, după caz, va produce efecte și contra succesorului cu titlul particular și va fi întotdeauna opozabilă acestuia din urmă, cu excepția cazurilor în care a dobândit dreptul cu bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii, de către adevăratul titular. Am concluzionat prin a sublinia că rațiunea introducerii acestor

prevederi constă în preîntâmpinarea nașterii unui nou proces între pârât și succesorul cu titlu particular.

Cu toate acestea, am identificat o excepție de la regula prezentată anterior. Este vorba de situația în care succesorul cu titlu particular a dobândit dreptul cu bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii, de către adevăratul titular (de pildă, situația celui care a dobândit un drept tabular cu bună credință prin act juridic cu titlu oneros, conform art. 901 C. civ. - sau principiul publicității materiale, situația adjudecatorului în cadrul unei urmăriri silite mobiliare, conform art. 777 C. proc. civ., ori cazul celui care dobândește proprietatea bunurilor mobile corporale, prin incidența dispozițiilor art. 937 C. civ.).

În opinia noastră o astfel de soluție instituie o excepție firească de la regula opozabilității hotărârii judecătorești, iar legiutorul în mod corect a urmărit să protejeze dobânditorul de bună-credință instituind excepția având ca obiect cazul în care dobânditorul a fost de bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii.

Secțiunea a patra a fost dedicată realizării unei delimitări între calitatea procesuală și interes. Trecând peste regulile generale care au fost prezentate în cuprinsul lucrării și peste persoanele și instituțiile cărora Legea le recunoaște calitate procesuală, ceea ce se impune să subliniem este reglementarea unor situații în care legea conferă legitimitate procesuală activă oricărei persoane interesate. Însă, dacă o atare cerință nu este îndeplinită, excepția procesuală ce urmează a fi admisă este excepția lipsei de interes, întrucât elementul esențial de natură a determina soluția instanței îl constituie interesul (spre exemplu, situația acțiunii în constatarea nulității absolute a unui act juridic).

În aceasă situația am prezentat opinia noastră potrivit căreia admiterea excepției lipsei de interes va determina respingerea cererii în consecință, instanța urmând a nu se mai pronunța asupra excepției lipsei calității procesuale active. De asemenea, în ipoteza dată, respingerea excepției lipsei de interes va determina și respingerea excepției lipsei calității procesuale active.

3. În cadrul *capitolului trei* ne-am axat pe a analiza calitatea procesuală a părților în cadrul unor proceduri speciale din codul de procedură civilă.

Prima secțiune abordează noțiunea de calitate procesuală a părților în cadrul procedurii speciale a divorțului iar, prin raportare la faptul că acțiunea de divorț are caracter strict personal, am concluzionat asupra faptului că nimeni nu o poate exercita în locul soțului reclamant, iar ca pârât nu poate fi chemat decât celălalt soț. Această concluzie are ca temei jurisprudența instanțelor de judecată din care rezultă faptul că legitimarea procesuală în promovarea acțiunii de divorț aparține numai soților.

Cu toate acestea, am scos în evidență excepția de la această regulă potrivit căreia soțul care beneficiază de tutelă specială poate cere divorțul prin reprezentant legal sau personal în cazul în care face dovada că are discernământul neafectat.

A doua secțiune a celui de-al treilea capitol abordează calitatea procesuală în cadrul procedurii privind încuviințarea unor măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale.

Fiind prevederi introduse recent în legislație, raportat la faptul că am identificat un număr redus de soluții din jurisprudență, am făcut trimitere la articolele de specialitate care lămuresc modalitatea de aplicare a acestor proceduri.

Dar ceea ce ne interesează în studiul realizat este persoana care are calitate procesuală activă pentru a solicita un asistent în temeiul prevederilor arătate anterior și am arătat că apreciem faptul că aceasta se regăsește în persoana majorului.

Pe de altă parte, am analizat această noțiune cu privire la instituția protejării intereselor unei persoane prin instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale, concluzionând ca fiind relevante prevederile art. 165 din C. civ., astfel cum a fost modificat prin Legea 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități

intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative. Cererea privind instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale poate fi efectuată de cel care necesită ocrotire, de soțul sau de rudele acestuia, de afini, de persoana care locuiește cu el, precum și de celelalte persoane, organe, instituții sau autorități prevăzute la art. 111, care este aplicabil în mod corespunzător.

Secțiunea a treia este dedicată procedurii de declarare a morții care nu a necesitat un studiu aprofundat. Cu privire la această procedură specială am analizat prevederile art. 49 C. civ., stabilind faptul că acțiunea având ca obiect declararea judecătorească a morții unei persoane se poate face de orice persoană interesată.

Secțiunea a patra este dedicată procedurii partajului judiciar în cadrul căreia calitatea procesuală activă aparține oricărui dintre coproprietari (codevălmași). Însă, cel care introduce cererea de partaj și care are poziția de reclamant trebuie să îi cheme în judecată pe toți ceilalți coproprietari, care vor avea calitatea de pârâți, în caz contrar partajul fiind lovit de nulitate absolută, potrivit prevederilor art. 684 alin. (2) C. civ.

Ultima secțiune din acest capitol, *secțiunea cu numărul cinci* este dedicată calității procesuale în cadrul procedurii speciale privind cererile posesorii. În ceea ce privește legitimarea procesuală activă, am arătat că aceasta aparține posesorului, adică acelei persoane care exercită posesia (în cazul tulburării) ori care a exercitat posesia (în cazul deposedării) asupra bunului, însă, adesea, posesorul este chiar proprietarul bunului (chiar dacă, în unele cazuri, posesorul poate exercita posesia fie cu un alt titlu, fie ca simplă stare de fapt).

4. În cel de-al patrulea capitol am dezbătut natura juridică și caracteristicile excepției lipsei calității procesuale, prin raportare la prevederile și caracteristicile generale în materie excepțiilor procesuale și prin raportare la excepția lipsei calității procesuale, în special.

Prima secțiune a capitolului abordează concepția și definiția noțiunii de excepție procesuală, deoarece una din garanțiile soluționării unui proces cu celeritate o constituie reglementarea și aplicarea în mod judicios și operativ a mijloacelor de apărare ale părților. În ceea ce privește noțiunea de apărare, prin aceasta se înțelege orice procedeu care permite uneia dintre părți să se împotrivescă atacului părții potrivnice, iar excepțiile procesuale reprezintă mijloacele de apărare prin care, de regulă, pârâtul urmărește, fără a nega existența dreptului subiectiv, întârzierea judecării sau respingerea acțiunii.

Am prezentat în cadrul acestei secțiuni evoluția noțiunii de excepție procesuală încă din dreptul roman și până în prezent, deoarece definiția acestei noțiuni de drept a constituit, de multe ori, obiectul unei preocupări doctrinare, actuala reglementare oprindu-se la a sublinia anumite elemente care țin de structura și funcția unei excepții.

Pentru prima dată, odată cu apariția actualului Cod de procedură civilă, legiuitorul definește excepția procesuală ca fiind mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără să pună în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune, urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii.

Această definiție reprezintă o noutate în peisajul C. proc. civ. care, în plus față de legislația franceză (de la care presupunem că s-a inspirat și legiuitorul nostru când a reglementat pentru prima dată noțiunea de excepție procesuală), detaliază noțiunea de excepție procesuală, arătând expres neregularitățile procedurale care se pot încadra în domeniul excepțiilor, mai exact neregularități privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii.

Ceea ce este de remarcat la prevederilor art. 245 C. proc. civ. este nu doar faptul că din cuprinsul acestora desprindem definiția citată anterior, ci particularitățile excepțiilor procesuale, respectiv: sunt mijloace de apărare utilizate într-un proces civil pendente (de altfel, excepția procesuală nu poate fi concepută în afara procesului); cu ajutorul excepțiilor procesuale - în condițiile legii - partea interesată, procurorul (atunci când participă la judecată) sau instanța ex officio, invocă lipsuri ale unor cerințe privind exercițiul dreptului la acțiune ori lipsa unor componente ale dreptului la acțiune sau invocă anumite neregularități procedurale (privind normele de competență, normele de organizare judecătorească, actele de procedură, procedura de judecată); excepțiile procesuale nu pun în discuție fondul pretenției formulate (adică, nu pun în discuție existența sau inexistența dreptului subiectiv afirmat).

În ceea ce privește consecința invocării și soluționării unei excepții, admiterea acesteia duce la întârzierea judecării (amânarea cauzei, refacerea unor acte de procedură, declinarea competenței, trimiterea dosarului la instanța mai întâi investită) sau la împiedicarea judecării fondului (anularea cererii, stingerea procesului, respingerea cererii ca prematură, prescrisă, inadmisibilă).

Cea de-a doua secțiune a fost rezervată delimitării excepțiilor procesuale de apărărilor de fond, în cuprinsul căreia am arătat că este necesar a se face distincție între excepții și apărările pe fondul cauzei, reținându-se confuzia creată uneori, atât de doctrină, cât și de practica judiciară, între cele două noțiuni, confuzie care pleacă de la faptul că, în general, pentru definirea noțiunii de excepție procesuală se pornește de la noțiunea de apărare. La rândul său, apărarea nu constituie decât una dintre formele în care se poate exercita dreptul la acțiune.

Pentru a delimita cele două instituții, am arătat faptul că *lato sensu*, apărarea desemnează toate mijloacele folosite pentru a se obține respingerea pretenției supuse judecării sau întârzierii soluționării acesteia. *Stricto sensu*, aceasta vizează numai acele mijloace prin care se invocă obiecțiuni împotriva fondului pretenției deduse judecării, tinzând la respingerea cererii de chemare în judecată.

Din punctul nostru de vedere, dacă apărarea de fond combate în tot cursul procesului temeiul de fapt și de drept al pretenției reclamantului, pe cale de excepție, partea care o invocă, nu pune în discuție temeinicia dreptului subiectiv dedus judecării, nici nu-l recunoaște, ci urmărește doar paralizarea acțiunii reclamantului, anularea cererii ca fiind lipsită de elementele esențiale, amânarea pentru un viciu de procedură sau declinarea competenței către o altă instanță etc.

Am argumentat de ce, în opinia noastră, actuala reglementare prin care legiuitorul român consacră definiția legală a excepțiilor procesuale are un efect pozitiv asupra procedurii civile, având ca rezultat înlăturarea discuțiilor din literatura de specialitate generate de formularea definițiilor cu privire la această instituție. Pe lângă faptul că această definiție a avut un impact pozitiv, se desprind caracteristicile excepțiilor procesuale, particularități care, de altfel, am apreciat că au fost și sunt avute în vedere pentru definirea excepțiilor procesuale în literatura de specialitate actuală și care au fost avute în vedere pentru realizarea delimitării între excepțiile procesuale și apărările de fond.

În *cea de-a treia secțiune* ne-am ocupat de analiza naturii juridice a excepției lipsei calității procesuale și, prin raportare la delimitarea dintre apărările de fond și excepțiile procesuale realizată anterior, am concluzionat asupra faptului că lipsa calității procesuale active sau pasive poate fi invocată pe cale de excepție în tot cursul judecării, de oricare dintre părțile interesate, de procuror și de instanță din oficiu, admiterea ei determinând respingerea acțiunii ca fiind introdusă de o persoană fără calitate.

În cadrul *cele de-a patra secțiuni* am analizat caracteristicile excepțiilor procesuale după criteriul obiectului lor, după efectul pe care tind să îl realizeze, precum și după după

caracterul de ordine publică sau de ordine privată pentru ca, în final, în cadrul următoarei secțiuni să stabilim caracteristicile excepției lipsei calității procesuale.

Prima subsecțiune este dedicată clasificării excepțiilor după criteriul obiectului lor în excepții de procedură și excepții de fond.

Prin trimitere la opinii din doctrină și prin trimitere la interpretări din jurisprudență, am arătat faptul că prin intermediul excepțiilor de procedură, se invocă anumire neregularități procedurale. Din această categorie fac parte acele excepții care au ca obiect invocarea încălcării unor norme de competență (excepția de necompetență); compunere sau constituire a instanței (excepția privind greșita compunere a instanței, excepția de incompatibilitate, excepția de recuzare); a unor norme juridice privind condițiile de îndeplinire a actelor de procedură, inclusiv ale termenelor în care trebuie efectuate (excepția lipsei de citare sau a citării nelegale, excepția nulității cererii de chemare în judecată, excepția de tardivitate); a procedurii de judecată (excepțiile privitoare la taxele de timbru, excepția de perimare); ori prin care se solicită luarea anumitor măsuri pentru buna desfășurare a judecății și preîntâmpinarea unor soluții contradictorii (conexitate, litispendență).

Pe de altă parte, în categoria excepțiilor de fond ar trebui incluse acele excepții care: au ca obiect invocarea unor lipsuri referitoare la condițiile exercitării dreptului la acțiune: excepția de prematuritate a cererii, excepția lipsei de interes, excepția lipsei de calitate procesuală și excepția lipsei capacității procesuale; sunt strâns legate de dreptul la acțiune (de componentele acestuia): prescripția și autoritatea de lucru judecat, deoarece acestea afectează exercițiul dreptului la acțiune (acea componentă a acestuia ce constă în posibilitatea de a obține condamnarea pârâtului); au ca obiect invocarea unor dispoziții legale care limitează sau îngăduiesc dreptul la acțiune în ceea ce privește exercitarea unor componente ale sale: excepția privind caracterul subsidiar al cererii în constatare față de cererea în realizare, excepția privind lipsa procedurii prealabile a reclamației administrative, în cazurile în care legea prevede obligativitatea acesteia, excepția de inadmisibilitate a exercitării recursului împotriva hotărârii definitive, excepția de inadmisibilitate a exercitării apelului împotriva hotărârii de expedient etc.

Unele păreri din doctrină susțin ideea de a fi încadrată excepția prescripției în cadrul apărărilor de fond²⁶. Am argumentat de ce, în opinia noastră, aceste păreri sunt greșite, iar argumentele în favoarea ideii că excepția prescripției dreptului la acțiune nu poate fi doar o apărare de fond sunt următoarele: pe de o parte, art. 2513 C. civ. arată faptul că prescripția poate fi opusă numai în primă instanță, prin întâmpinare, sau până la primul termen de judecată când părțile sunt legal citate, trăsătura specifică excepțiilor procesuale, câtă vreme apărărilor de fond pot fi invocate în tot cursul procesului și, pe de altă parte, admiterea excepției prescripției duce la respingerea acțiunii, fără a mai analiza celelalte apărări de fond, pe când o apărare de fond nu împiedică analizarea celorlalte apărări de fond.

O precizare am considerat că se impune cu privire la această clasificare. Acest criteriu de delimitare a excepțiilor în cadrul celor de procedură sau al celor de fond este rezultatul interpretărilor doctrinarilor sau ale instanțelor de judecată date cu ocazia soluționării unor cauze specifice, interpretare dedusă din prevederile art. 248 C. proc. civ. și nu este o delimitare stabilită în mod expres de legiuitor.

Pe cale de consecință am formulat o propunere *de lege ferenda* care se regăsește la finalul prezentului rezumat în secțiunea concluziilor, prin care am arătat că, în opinia noastră, după art. 245 C. proc. civ. care definește noțiunea de excepție și anterior art. 246 C. proc. civ. care clasifică excepțiile după caracterul lor de ordine publică, ar putea fi introdus un nou articol care să realizeze o definire clară cu privire la excepțiile de fond și excepțiile de procedură.

---

²⁶ A. Vasile, *Excepțiile procesuale în noul Cod de procedură civilă*, Ed Hamangiu, București, 2013, p. 426.

Subsecțiunea a doua clasifică excepțiile procesuale după efectul pe care tind să-l realizeze în excepții dilatorii și peremptorii (dirimante).

Cu privire la această clasificare am făcut trimitere la opinia din doctrină pe care o considerăm corectă, potrivit căreia:²⁷ după efectul pe care tind să-l realizeze, excepțiile procesuale se clasifică în excepții dilatorii și excepții peremptorii: excepțiile dilatorii fiind acelea care tind la întârzierea judecării pe fond (amânarea judecării, refacerea unor acte de procedură, declinarea competenței, trimiterea dosarului la o altă instanță, transferul dosarului de la un complet de judecată la altul etc.); în timp ce excepțiile peremptorii tind la împiedicarea judecării pe fond (anularea cererii, respingerea cererii ca inadmisibilă, stingerea procesului, respingerea cererii ca prematură, ca lipsită de interes, ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesuală sau împotriva unei persoane fără calitate).

În finalul acestei subsecțiuni am arătat faptul că în dreptul românesc, criteriile de delimitare a excepțiilor între dilatorii și peremptorii, îl reprezintă rezultatul interpretărilor din doctrină și jurisprudență deoarece nu este reglementată o delimitare stabilită în mod expres de legiuitor. În aceste context am propus, *de lege ferenda*, introducerea unui nou articol care să definească noțiunile de excepții dilatorii și excepții peremptorii.

Subsecțiunea a treia este dedicată clasificării excepțiilor procesuale după caracterul de ordine publică sau de ordine privată al normei încălcate în excepții absolute și excepții relative.

Ceea ce am apreciat ca fiind important cu privire la această clasificare este momentul până la care pot fi invocate excepțiile absolute, pornind de la cercetarea anumitor excepții absolute pentru care legea limitează posibilitatea invocării lor până la o anumită etapă a procesului sau până la un anumit moment procesual.

Am identificat și analizat în cadrul lucrării următoarele excepții absolute cu privire la care legea limitează în timp invocarea acesteia: excepția de necompetență materială și cea de necompetență teritorială absolută (inclusiv excepția de necompetență materială procesuală a secției specializate/completului specializat), deși pot fi invocate de orice parte interesată, de procuror sau de instanță din oficiu, fiind excepții de ordine publică [potrivit art. 129 alin. (2), pct. 2 și 3 C. proc. civ.], totuși, potrivit art. 130 alin. (2) C. proc. civ., aceste excepții nu pot fi invocate decât până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a le mai invoca ulterior; excepția de litispendență (excepție de procedură, absolută și dilatorie), nu poate fi invocată decât în fața instanțelor de fond: în primă instanță și în apel, nu și în recurs, potrivit prevederilor art. 138 alin. (2) C. proc. civ.; excepția de conexitate (excepție de procedură, absolute și dilatorie) poate fi invocată de părți sau de instanță din oficiu cel mai târziu la primul termen de judecată în primă instanță, înaintea instanței sesizate ulterior; excepția lipsei dovezii calității de reprezentant înaintea primei instanțe, deși este o excepție de procedură, absolută, care începe printr-un efect dilatoriu și tinde spre un efect peremptoriu, conform art. 82 alin. (2) C. proc. civ., nu poate fi invocată pentru prima oară în calea de atac; excepția de perimare a cererii de chemare în judecată (excepție de procedură, absolută și peremptorie) nu poate fi invocată pentru prima oară în instanța de apel, dacă incidentul a survenit la prima instanță, potrivit art. 420 alin. (3) C. proc. civ.

În finalul acestei secțiuni, *subsecțiunea patru* prezintă condițiile referitoare la inadmisibilitate, pornind de la anumite opinii din doctrină potrivit cărora inadmisibilitatea ar trebui reglementată separat ca o excepție procesuală.

Am criticat aceste opinii deoarece, în opinia noastră, această tentativă de consacrare a unei instituții distincte a inadmisibilităților vine ca una artificială, având în vedere legislația și noțiunile deja existente care acoperă toate situațiile posibile evocate în practică sub imperiul

---

²⁷ G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil, op. cit.*, p. 493.

reglementării anterioare care sunt pe deplin valabile și în prezent, întrucât regimul juridic al excepțiilor procesuale a rămas, în linii generale, același.

Un argument în vederea susținerii opiniei noastre prezentată anterior rezultă chiar din prevederile C. proc. civ. actual care la art. 248 alin. (1) stabilește noțiunile de excepții de procedură și excepții de fond. Pe de altă parte, am arătat faptul că inadmisibilitățile sunt exemple de excepții procesuale care au însă ca punct comun o anumită soluție pe care o va pronunța instanța în cazul admiterii lor, anume de a respinge cererea ca inadmisibilă.

Așadar, în opinia noastră, inadmisibilitatea nu se referă la excepție, ci la efectul spre care tinde soluționarea unei excepții, respectiv o modalitate specifică de respingere a unei acțiuni ca fiind inadmisibilă.

În continuare, în secțiunea cinci am prezentat cu caracter special caracteristicile excepției lipsei calității procesuale în procesul civil, plecând de la clasificările prezentate anterior.

Prin raportare la criteriile excepțiilor procesuale și ca urmare a analizei jurisprudenței citată în cuprinsul lucrării am concluzionat asupra faptului că excepția lipsei calității procesuale active sau pasive este o excepție de fond, absolută și peremptorie.

În final, secțiunea șase urmărește delimitarea excepției lipsei calității procesuale active de cea a lipsei calității procesuale pasive și cuprinde anumite hotărâri din jurisprudența instanțelor de judecată cu privire la analiza comparativă a celor două instituții.

5. *Capitolul cinci* este destinat procedurii de invocare a excepției lipsei calității procesuale.

În cadrul primei secțiuni am prezentat regulile generale, făcând trimitere la interpretările instanțelor de judecată în cadrul unor cauze concrete, concluzionând asupra faptului că excepția lipsei calității procesuale poate fi invocată de orice parte din proces sau de judecător în orice stare a judecării cauzei.

Din păcate, am subliniat faptul că prevederile art. 247 alin. (1) C. proc. civ. nu recunosc acest drept și procurorului în cazurile în care acesta participă la judecată.

Pe cale de consecință, am formulat o propunere de *lege ferenda*, prin care am susținut că art. 247 alin. (1) C. proc. civ. poate fi modificat prin reglementarea în mod expres a faptului că excepțiile absolute pot fi invocate de parte, de instanță sau de procuror în orice stare a procesului, dacă prin lege nu se prevede altfel.

Secțiunea a doua este dedicată prezentării actelor prin care se poate invoca excepție lipsei calității procesuale. Cât privește actele de procedură prin care se invocă excepția, trebuie menționat că pârâtul este cel care are posibilitatea să formuleze, prin întâmpinare, excepțiile procesuale referitoare la cererea reclamantului, anume acele excepții pe care le cunoaște imediat după ce i-a fost comunicată cererea de chemare în judecată²⁸.

În cazul în care întâmpinarea nu este obligatorie, excepțiile procesuale vor putea fi ridicate de către pârât la primul termen de judecată la care este legal citat. În această situație, potrivit opiniilor din doctrină nu există reglementată o anumită formă în care poate fi invocată excepția, în scris sau chiar verbal în fața instanței de judecată. Însă am arătat faptul că, în opinia noastră, apreciem ca fiind incidente prevederile art. 148 C. proc. civ., potrivit cărora orice cerere adresată instanțelor judecătorești trebuie să fie formulată în scris.

În continuare, în situația în care reclamantul a modificat cererea de chemare în judecată în condițiile art. 204 C. proc. civ., pârâtul ar putea răspunde printr-o nouă întâmpinare în cuprinsul căreia să invoce, printre altele, excepțiile procesuale ce se impun față de cererea modificată, desigur, după ce aceasta din urmă i-a fost comunicată²⁹.

²⁸ G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 497.

²⁹ *Ibidem*.

De asemenea, dacă pârâtul depune o cerere reconvențională, prin întâmpinarea formulată potrivit art. 209 alin. (5) C. proc. civ., reclamantul va arăta și excepțiile procesuale pe care înțelege să le invoce cu privire la cererea reconvențională³⁰.

În continuare, astfel cum s-a arătat în doctrină³¹, căile prin care pot fi invocate excepțiile sunt dependente de etapa sau faza procesului civil și de natura normelor încălcate.

Sintetizând, excepția lipsei calității procesuale active sau pasive, fiind o excepție absolută, poate fi invocată oricând în cadrul unui litigiu, chiar dacă nu a fost invocată în condițiile arătate anterior. Însă, chiar și în această situație apreciem ca fiind incidente dispozițiile art. 148 C. proc. civ. cu privire la forma și conținutul cererilor adresate instanței de judecată.

În secțiunea a treia am tratat procedura de invocare a excepției lipsei calității procesuale în diferite etape procesuale, fiind analizate în cadrul fiecărei subsecțiuni hotărâri din jurisprudența instanțelor de judecată pronunțate în cadrul fiecărei etape procesuală.

Prima subsecțiune se referă la invocarea excepției lipsei calității procesuale în primă instanță, *a doua subsecțiune* analizează invocarea acesteia în apel, *a treia subsecțiune* prezintă modalitatea de invocare în recurs, *a patra subsecțiune* se referă la procedura în contestația în anulare și în revizuire și, în final, *a cincea subsecțiune* analizează instituția cercetată în procedura executării silite.

6. *Capitolul șase* este dedicat procedurii de soluționare a excepției lipsei calității procesuale pasive care este analizată prin prezentarea unor cazuri concrete din jurisprudența instanțelor de judecată.

În cadrul *primei secțiuni* am prezentat regula generală privind modalitatea de soluționare a excepției. Invocarea și punerea în dezbatere a excepțiilor în acord cu regulile de mai sus presupune și soluționarea lor prioritară în faza cercetării procesului, pronunțare care va putea avea loc fie la același termen, fie la un termen ulterior (necesitate impusă chiar de regimul procesual al anumitor excepții), uneori părților încuviințându-li-se probe în apărările formulate în legătură cu o anumită excepție (de exemplu, reclamantului i se pot încuviința, la cerere, probe pentru a dovedi actele sau faptele pârâtului care au fost de natură să întrerupă cursul unei prescripții, iar pârâtului i se pot încuviința probe în apărare, astfel încât procedura de soluționare a excepției impune o dilatare legată de administrarea de probe pe aceste aspecte)³².

Excepțiile se vor soluționa premergător administrării probelor și cercetării în fond a cauzei, în măsura în care, prin efectul lor, fac inutil acest lucru. Altfel spus, dacă excepția are efect peremptoriu cum este cazul excepției lipsei calității procesuale, întrerupând judecata în cazul admiterii sale în stadiul în care se află, apare inutilă atât administrarea probelor, cât și orice evaluare care ține de cercetarea în fond a temeiniciei cererii.

De asemenea, deși pot fi invocate simultan, prin același act de procedură (de regulă, prin întâmpinare) sau - în condițiile legii - chiar ulterior, excepțiile procesuale se soluționează cu prioritate față de apărările de fond. Această regulă are și consacrare legislativă, prin art. 248 alin. (1) C. proc. civ. potrivit căreia instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei³³.

---

³⁰ Ibidem.

³¹ C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală*, Ed. C. H. Beck, București, 2016, p. 242.

³² G. Boroș, O. Spineanu-Matei, A. Constanda, ș.a., *op. cit.*, p. 658.

³³ G. Răducan, *Deosebiri între excepțiile procesuale și apărările de fond privind ordinea, modalitatea de soluționare și efectele admiterii acestora, în fața primei instanțe de fond*, Pandectele Romane nr. 5 din 2018, p. 22.

Astfel cum s-a arătat în doctrină³⁴, odată constatată lipsa calității procesuale active sau pasive, instanța are obligația de a respinge cererea de chemare în judecată ca fiind introdusă de o persoană fără calitate sau împotriva unei persoane fără calitate.

Dacă instanța nu se poate pronunța de îndată asupra excepției invocate, va amâna judecata și va stabili un termen scurt în vederea soluționării excepției³⁵.

Mai exact, referitor la procedura de soluționare a excepțiilor procesuale, trebuie reținute și prevederile art. 248 alin. (3) C. proc. civ., potrivit cărora, dacă instanța nu se poate pronunța de îndată asupra excepției invocate, va amâna judecata și va stabili un termen scurt în vederea soluționării excepției³⁶.

Am arătat faptul că aceste dispoziții legale sunt deosebit de utile din punct de vedere practic, deoarece permit instanței acordarea unui termen exclusiv pentru soluționarea excepției procesuale.

În reglementarea anterioară nu exista o dispoziție similară, astfel încât, din acest motiv, în practica judiciară, pentru a se evita soluționarea excepției procesuale în sedința de judecată, uneori se dispunea unirea acesteia cu fondul, deși nu erau îndeplinite condițiile legii pentru luarea unei asemenea măsuri.

Dacă prima secțiune prezintă regula generală, *secțiunea a doua* cercetează posibilitatea unirii excepției cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei.

Deși asupra apărărilor de fond instanța se pronunță după ce dezbaterea au avut loc, cu ocazia deliberării, în mod excepțional, art. 248 alin. (4) C. proc. civ. permite unirea excepției cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei numai dacă pentru judecarea lor este necesar să se administreze aceleași dovezi ca și pentru finalizarea etapei cercetării procesului sau, după caz, pentru soluționarea fondului³⁷.

Practic, dacă instanța nu se poate pronunța de îndată asupra excepției invocate, va amâna judecata și va stabili un termen scurt în vederea soluționării acesteia. Este situația în care este nevoie de administrarea unor probe, care nu necesită un timp îndelungat, cum sunt înscrisurile³⁸.

În situațiile în care stabilirea calității procesuale a părților presupune administrarea aceluiași dovezi ca și pentru finalizarea etapei cercetării procesului sau pentru soluționarea fondului, am reținut că soluția firească este unirea excepției cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei, în temeiul art. 248 C. proc. civ., ceea ce atrage analiza acesteia la sfârșitul procesului, înainte de soluționarea fondului³⁹.

În *cea de-a treia secțiune* am analizat ordinea de soluționare a excepției în cazul invocării mai multor excepții procesuale. Am arătat că, în practică, cele mai delicate probleme de interpretare au fost prilejuate de invocarea concomitentă a unor excepții procesuale, ceea ce reprezintă, uneori, o încercare a părților spre a obține o întârziere a judecării⁴⁰.

Din punct de vedere procedural, instanța, pentru a face o corectă aplicare a dispozițiilor art. 248 C. proc. civ., trebuie să califice în mod corect excepțiile invocate și să stabilească ordinea de soluționare a acestora atunci când ele sunt invocate simultan⁴¹.

Am arătat că, în opinia noastră, în cazul în care s-au invocat simultan mai multe excepții, instanța va determina ordinea de soluționare în funcție de efectele pe care acestea le produc. Instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra

³⁴ C. Roșu, *op. cit.*, p. 45.

³⁵ V. M. Ciobanu, T. C. Briciu, C. C. Dinu, *Drept procesual civil*, Ed. Național, București, 2013, p. 287.

³⁶ G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 502.

³⁷ V. M. Ciobanu, T. C. Briciu, C. C. Dinu, *op. cit.*, p. 287.

³⁸ C. Roșu, *op. cit.*, p. 45.

³⁹ G. Piperea, Antonache Cătălin, Atanasiu Ana Gabriela, *Noul Cod de Procedură Civilă. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C. H. Beck, București, 2012, p. 40.

⁴⁰ I. Leș, *op. cit.*, p. 459.

⁴¹ G. Boroi, O. Spineanu-Matei, A. Constanda, ș.a, *op. cit.*, p. 655.

celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei.

Cu privire la situația în care se invocă concomitent și alte excepții împreună cu excepția lipsei calității procesuale, am încercat să identificăm și să prezentăm cât mai multe situații din jurisprudența instanțelor de judecată.

Cu titlu de exemplu, dacă se invocă concomitent: excepția prematurității, excepția lipsei de interes, excepția lipsei de calitate procesuală activă. Totodată, s-a arătat că, dintre cele trei excepții de fond (întrucât sunt în legătură cu exercitarea dreptului la acțiune), excepția care trebuie cercetată cu prioritate este cea privitoare la calitatea procesuală activă, întrucât este necesar să se determine mai întâi dacă reclamantul este titularul dreptului dedus judecării și apoi să se analizeze calitatea dreptului, respectiv dacă este sau nu actual⁴².

De asemenea, în situația invocării concomitente a excepției lipsei capacității procesuale de folosință, a lipsei calității procesuale și a prescripției dreptului material la acțiune, cea dintâi excepție care trebuie cercetată este excepția de fond absolută și peremptorie a lipsei capacității de folosință, apoi a excepția de fond absolută și peremptorie a excepției lipsei calității procesuale, în raport de excepția prescripției dreptului la acțiune. Eventuale modificări ale cursului prescripției trebuie analizate prin raportare la persoana împotriva căreia curge termenul de prescripție, persoană care să aibă capacitate de folosință și calitate procesuală. Numai în măsura în care primele două se resping, poate și trebuie analizată excepția privitoare la prescripția dreptului la acțiune⁴³.

Tot în doctrină, potrivit unei opinii, autoritatea de lucru judecat se rezolvă prioritar față de excepția de prescripție și față de excepția lipsei de calitate procesuală activă/pasivă, însă, dacă se respinge ca neîntemeiată excepția privind autoritatea de lucru judecat, de principiu, excepția de prescripție se rezolvă prioritar față de excepția lipsei de calitate procesuală, lipsă de interes, prematuritate⁴⁴.

Același autor, în ceea ce privește concursul dintre excepția prescripției și excepția lipsei calității procesuale active apreciază că cea dintâi va avea prioritate, deoarece, dacă dreptul material la exercitarea unei acțiuni este stins prin efectul prescripției extinctive, este inutil să mai analizăm dacă reclamantul este sau nu titularul unui drept subiectiv pretins care nu mai există (în sensul că nu mai poate fi valorificat), nici dacă, de pildă, acesta este creditorul inițial sau a intervenit o cesiune de creanță, ori dacă a survenit o cesiune de drept litigios, transmițându-se, astfel, calitatea procesuală; de aceea, stabilirea titularului dreptului subiectiv este subsecventă stabilirii existenței dreptului subiectiv însuși, iar nu invers.

Însă, am arătat în cuprinsul lucrării că nu suntem de acord cu această ordine prezentată anterior. În opinia noastră, excepția lipsei calității procesuale trebuie soluționată cu prioritate față de autoritatea de lucru judecat și față de excepția prescripției deoarece, neavând calitate procesuală activă, nu aveai niciun drept în formularea unei acțiuni, prescrise sau aflându-se sub autoritate de lucru judecat sau, împotriva unei persoane fără calitate procesuală față de care să fie reținută autoritatea de lucru judecat.

Secțiunea a patra analizează hotărârea judecătorească de soluționare a excepției lipsei calității procesuale. Am prezentat, inițial, regula generală potrivit căreia soluționarea unei excepții procesuale se realizează printr-o încheiere interlocutorie, în situația respingerii excepției lipsei calității procesuale active sau pasive.

---

⁴² M. Tăbărcă, *Câteva aspecte privind excepțiile procesuale în lumina noului Cod de procedură civilă*, Revista Română de Jurisprudență nr. 4 din 2011, pp. 13-19.

⁴³ G. C. Frențiu, D. L. Băldean, *Noul Cod de procedură civilă comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 473.

⁴⁴ G. Răducan, *Deosebiri între excepțiile procesuale și apărările de fond privind ordinea, modalitatea de soluționare și efectele admiterii acestora, în fața primei instanțe de fond*, Pandectele Romane nr. 5 din 2018, p. 22.

Pe de altă parte, în caz de admitere a excepției, de principiu soluționarea excepției lipsei calității procesuale are loc prin hotărârea finală (sentință sau decizie) prin care instanța admite excepția invocată și respinge acțiunea ca fiind formulată de o persoană fără calitate procesuală sau împotriva unei persoane fără calitate procesuală.

Totuși, este posibil ca soluționarea unei excepții procesuale să se realizeze nu doar printr-o încheiere interlocutorie, ci și prin hotărârea finală (sentință sau decizie) prin care se decide asupra fondului cauzei⁴⁵.

În sprijinul acestei concluzii pot fi evocate dispozițiile art. 248 alin. (4) C. proc. civ., care prevăd că, excepțiile vor putea fi unite cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei numai dacă pentru judecarea lor este necesar să se administreze aceleași dovezi ca și pentru finalizarea etapei cercetării procesului sau, după caz, pentru soluționarea fondului.

Astfel, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile acestui text de lege, instanța poate dispune părților să pună concluzii atât asupra excepțiilor procesuale, cât și asupra fondului cauzei și, reținând cauza în pronunțare, să procedeze la soluționarea acestora prin chiar hotărârea finală.

Totuși, este posibil ca soluționarea unei excepții procesuale să se realizeze nu doar printr-o încheiere interlocutorie, ci și prin hotărârea finală (sentință sau decizie) prin care se decide asupra fondului cauzei.

În sprijinul acestei concluzii pot fi evocate dispozițiile art. 248 alin. (4) C. proc. civ., care prevăd că, excepțiile vor putea fi unite cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei numai dacă pentru judecarea lor este necesar să se administreze aceleași dovezi ca și pentru finalizarea etapei cercetării procesului sau, după caz, pentru soluționarea fondului.

Astfel, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile acestui text de lege, instanța poate pune în vedere părților să pună concluzii atât asupra excepțiilor procesuale, cât și asupra fondului cauzei și, reținând cauza în pronunțare, să procedeze la soluționarea acestora prin chiar hotărârea finală.

Prin urmare, în opinia noastră, ca regulă generală, în caz de respingere a excepției lipsei calității procesuale, instanța pronunță o încheiere interlocutorie și continuă judecata, iar în caz de admitere a excepției pronunță o hotărâre judecătorească prin care se respinge acțiunea ca fiind formulată de o persoană fără calitate procesuală activă sau împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă.

O nuanțare se impune a fi făcută în cazul mai multor părți în proces, iar excepția se invocă doar cu privire la unele dintre acestea. Deși C. proc. civ. trasează în principiu ideea pronunțării unei hotărâri în condițiile art. 243 C. proc. civ., urmată de o disjungere a chestiunilor nesoluționate prin efectul excepției, practica impune în egală măsură și altă soluție care menține unitatea dosarului, evitând disjungeri, uneori chiar multiple și succesive, care ar putea dăuna unei bune administrări a justiției⁴⁶.

Astfel, instanțele admit excepția prin încheiere interlocutorie, în condițiile art. 248 alin. (5) C. proc. civ., fără să dea efectul peremptoriu imediat specific hotărârii de admitere a excepției. Acesta însă va fi integrat dispozitivului hotărârii prin care întreg dosarul va fi finalizat (sentință sau, după caz, decizie).

În acest caz, instanța va admite excepția lipsei calității procesuale pasive a unuia dintre pârâți, de exemplu, prin dispozitivul încheierii și aceasta este singura dispoziție dată cu prilejul soluționării excepției; respingerea acțiunii față de acest pârât se va integra însă dispozitivului sentinței finale, pronunțate la alt moment, ca efect la încheierii interlocutorii prin care excepția a fost rezolvată.

---

⁴⁵ C. Balacciu, *Excepție procesuală. Încheiere interlocutorie. Autoritate de lucru judecat*, Revista Romana de Jurisprudenta 2/2018.

⁴⁶ G. Boroi, O. Spineanu-Matei, A. Constanda, ș.a., *op. cit.*, p. 659.

Aceasta nu semnifică o nouă soluționare a excepției, ci doar consfințirea efectului său procesual peremptoriu.

În final, *secțiunea cinci* este destinată căilor de atac împotriva hotărârii pronunțate asupra excepției analiză în cadrul căreia ne-am raportat la prevederile art. 248 alin. (5) C. proc. civ., încheierea prin care s-a respins excepția poate fi atacată numai odată cu fondul, dacă legea nu dispune altfel⁴⁷.

Pe de altă parte, am arătat că hotărârea prin care s-a admis excepția procesuală are același regim juridic ca și hotărârea ce ar fi urmat să se pronunțe pe fond, dacă legea nu prevede expres o altă soluție.

---

⁴⁷ V. M. Ciobanu, T. C. Briciu, C. C. Dinu, *Drept procesual civil*, Ed. Național, București, 2013, p. 287.

III. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA

După cum am arătat, acțiunea civilă presupune un element subiectiv, părțile, iar fără instanță și fără părți nu se poate discuta despre existența unui proces.

Pentru a analiza, verifica și stabili calitatea procesuală a părților, trebuie să existe o acțiune formulată de anumite persoane în contradictoriu sau nu cu alte persoane, fizice sau juridice, părți ale procesului civil.

Am încercat să oferim cât mai multe soluții legislative pentru corectarea problemelor pe care le-am identificat, iar în acest sens am formulat o serie de propuneri de lege ferenda, pe care le voi prezenta în cele ce urmează:

1. Modificarea art. 36 C. proc. civ. în următoarea modalitate:

„(1) Calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecării. Existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond.

(2) Reclamantul în proces este obligat să justifice atât calitatea sa procesuală activă, cât și calitatea procesuală pasivă a pârâtului sau a terțului chemat în judecată, prin cererea de chemare în judecată”.

2. Modificarea art. 40 C. proc. civ. în următoarea modalitate:

„(1) După ce a fost sesizată, instanța trebuie să verifice îndeplinirea condițiilor necesare de exercitare ale acțiunii civile înainte de începerea dezbaterilor asupra fondului.

(2) Cererile făcute de o persoană care nu are capacitate procesuală sunt nule sau, după caz, anulabile. De asemenea, în cazul lipsei calității procesuale sau a interesului, instanța va respinge cererea ori apărarea formulată ca fiind făcută de o persoană sau împotriva unei persoane fără calitate ori ca lipsită de interes, după caz.

(3) Încălcarea dispozițiilor prezentului titlu poate, de asemenea, atrage aplicarea și a altor sancțiuni prevăzute de lege, iar cel care a suferit un prejudiciu are dreptul de a fi despăgubit, potrivit dreptului comun”.

3. Introducerea unui nou articol, după art. 245 C. proc. civ. care definește noțiunea de excepție și anterior art. 246 C. proc. civ., articol care să fie formulat în următoarea modalitate:

Excepții de procedură și de fond

„(1) Excepțiile de procedură sunt cele prin care se invocă anumite neregularități procedurale.

(2) Excepțiile de fond sunt cele care au ca obiect invocarea unor lipsuri privind condițiile de exercitare a dreptului la acțiune, cele care sunt strâns legate de dreptul la acțiune, precum și cele care au ca obiect invocarea unor dispoziții legale care limitează sau îngăduiesc dreptul la acțiune”.

4. Introducerea unui nou articol, după art. 245 C. proc. civ. care definește noțiunea de excepție și după articolul propus în vederea realizării unei delimitări între excepțiile de procedură și cele de fond și anterior art. 246 C. proc. civ. care clasifică excepțiile după caracterul lor de ordine publică, articol care să fie formulat în următoarea modalitate:

Excepții peremptorii și dilatorii

„(1) Excepțiile peremptorii sunt cele care tind la împiedicarea judecării pe fond.

(2) Excepțiile dilatorii sunt acele excepții care tind la întârzierea judecării pe fond”.

5. Modificarea art. 247 alin. (1) C. proc. civ. în următoarea modalitate:

„(1) Excepțiile absolute pot fi invocate de parte, de instanță sau de procuror în orice stare a procesului, dacă prin lege nu se prevede altfel. Ele pot fi ridicate înaintea instanței de recurs numai dacă, pentru soluționare, nu este necesară administrarea altor dovezi în afara înscrisurilor noi”.

6. Tema aleasă este cât se poate de actuală, în special cu privire la modalitatea de soluționare a excepției în situația în care, în cadrul aceleiași cauze, se invocă mai multe excepții procesuale.

Legiutorul a stabilit, pe cât posibil, o regulă de soluționare a excepțiilor în situația în care mai multe excepții au fost invocate simultan, această situație fiind reglementată de prevederile art. 248 C. proc. civ.

Într-adevăr, dispoziția legală arătată anterior este binevenită, însă ea nu este aptă să soluționeze în mod neechivoc toate problemele care se pot ivi din punct de vedere practic.

Pe cale de consecință, am formulat o propunere de lege ferenda, prin care am propus modificarea art. 248 C. proc. civ. în următoarea modalitate:

„(1) Instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei.

(2) În cazul în care s-au invocat simultan mai multe excepții, instanța va determina ordinea de soluționare în funcție de efectele pe care acestea le produc. Vor fi soluționate mai întâi excepțiile referitoare la investirea instanței, excepția de netimbrare sau de insuficienta timbrare, excepția privind lipsa procedurii prealabile și obligatorii, apoi excepțiile privind compunerea sau constituirea instanței, necompetența, autoritatea de lucru judecat, prescripția dreptului material la acțiune etc.

(3) Dacă instanța nu se poate pronunța de îndată asupra excepției invocate, va amâna judecata și va stabili un termen scurt în vederea soluționării excepției.

(4) Excepțiile vor putea fi unite cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei numai dacă pentru judecarea lor este necesar să se administreze aceleași dovezi ca și pentru finalizarea etapei cercetării procesului sau, după caz, pentru soluționarea fondului.

(5) Încheierea prin care s-a respins excepția, precum și cea prin care, după admiterea excepției, instanța a rămas în continuare investită pot fi atacate numai odată cu fondul, dacă legea nu dispune altfel”.